

Va-banque

Auteur(s):

Keuzenkamp, H.A.

Verschenen in:

ESB, 84e jaargang, nr. 4202, pagina 321, 30 april 1999

Rubriek:

Van de redactie

Trefwoord(en):

bank-, verzekeringsw ezen

De financiële sector in Europa is in beweging. Bijna dagelijks maken de kranten melding van fusieplannen en mislukte besprekingen. Een bloemlezing van de afgelopen weken. Op 21 maart werden twee fusieplannen aangekondigd tussen vier Italiaanse banken (San Paolo-imi en de in 1997 geprivatiseerde Banco di Roma, alsmede Unicredito Italiano en Banco Commerciale Italiana). Afgelopen maandag werd alweer bekend dat de fusie tussen San Paolo-IMI en de Banco di Roma (respectievelijk de eerste en de vierde op de ranglijst van grootste Italiaanse banken) niet doorgaat: de toezichthouder heeft er een stokje voor gestoken en Banco di Roma vond na enig denken de fusie ook geen goed idee. Dat deze fusie mislukt, is mooi voor ABN-AMRO. Dat zag zijn deelname van 8,75 procent in Banco di Roma, die op vijf maart werd aangekondigd, al verwateren nog voordat de formaliteiten waren afgehandeld. Ook andere banken doen driftig boodschappen in Italië: Deutsche Bank tot het Spaanse Banco Santander.

Voor wie dit allemaal nog niet genoeg is: Fortis nam afgelopen zomer de Belgische Generale Bank over, in Frankrijk wil Banque Nationale de Paris de twee concurrenten Paribas en Société Générale overnemen, Deutsche Bank nam eind november Banker's Trust en een paar dagen later het Belgische Credit Lyonnais over, en zo verder. Koortsachtig zoeken banken naar nieuwe partners en markten.

Vanwaar deze beroering in de financiële wereld? De diepere oorzaak is de opening van de financiële markten wereldwijd. De invoering van de euro is daarnaast een belangrijke katalysator voor de beweging in Europa¹. De beschermde positie van het bankwezen wordt ontmanteld, publieke banken worden geprivatiseerd, terwijl veel niet op winst gerichte banken (zoals 'mutuals' en coöperaties) op een 'zakelijke' rechtsvorm overschakelen. Wie niet fuseert, telt niet mee, zo lijkt het. Maar soms lijken de megafusies een spelletje 'va-banque'.

Waar concurrentie ontstaat zijn steevast twee belangrijke reacties te ontwaren. Het ideaal is innovatie: door creativiteit klanten proberen te verwerven. De realiteit is veelal concentratie: winst via marktmacht veilig stellen. Volgens de dynamische markttheorie van H.W. de Jong valt concentratie te verwachten bij een uitontwikkelde markt, waar innovatie zijn werk gedaan heeft. Het omgekeerde kan echter ook: eerst concentratie, die dan innovatie belemmert. Nederland, waar ABN-AMRO, ING en Rabo de consumentenmarkt bijna volledig dekken, lijkt dit te ervaren. De flappentap deed bij ons veel later intrede dan in bijvoorbeeld Groot-Brittannië of de VS. Ook met directbankieren en telebankieren (met spraakherkenning geld van bijvoorbeeld een Postbankrekening naar de Rabobank overmaken) wil het niet vlotten. In Duitsland is men op dit gebied een stuk verder.

Dat wil niet zeggen dat er in het Nederlandse bankwezen geen poging tot innovatie is gedaan. Zonder twijfel de belangrijkste is verzekeringsbankieren. ING is pionier in de geïntegreerde financiële dienstverlening. Het is echter geen onverdeeld succes. De meerwaarde van de afzet van verzekeringspolissen via bankfilialen is gering. De tussenpersonen in de verzekeringsmarkt pikten dit alternatieve distributiekanaal niet, en Nationale Nederlanden kon niet zonder deze tussenpersonen. Weg synergie van bank en verzekeraar. Wel kan de diversificatie tot een betere risicobeheersing leiden. Er is een tendens van consumenten om hun spaartegoeden bij beleggingsfondsen en levensverzekeraars onder te brengen, in plaats de bankrekening te spekken. Dit is een voorbeeld van 'desintermediatie'. Vooral nog is de bankafdeling van ING in dit opzicht afgedekt door de koppeling aan een grote levensverzekeraar.

De concentratie in Nederland is goeddeels voltooid, elders is dit proces nog gaande. Zal grensoverschrijdende consolidatie de volgende stap zijn? Fortis zette de stap, ABN-AMRO wilde ook dolgraag een tweede thuismarkt verwerven. De vraag is of Fortis 'banque' ging - de toekomst zal het leren. Grensoverschrijdende fusies op de consumentenmarkt lijken vooral een modegril. De schaalvoordelen zijn beperkt, de interessante marges zitten in specialistische marktniches in de zakelijke markt, niet in het massawerk. Denk aan vermogensbeheer en bemiddelen bij het aantrekken van kapitaal. Hier zal grensoverschrijdende concentratie doorzetten. Het valutarisico in de eu is verdwenen, de transactiekosten worden kleiner, de markt wordt homogener, arbitragemogelijkheden worden zeer snel uitgebuit. De Europese Centrale Bank verwacht op de zakelijke markt daarom een sterke concentratie. Uiteindelijk zal een klein aantal internationaal opererende banken deze markt beheersen. ABN-AMRO en Deutsche Bank maken hier goede kansen: dit zijn momenteel de enige spelers die in de gehele eu actief zijn.

Maar zelfs de zakelijke markt is niet veilig voor de overlevende banken. Bedrijven houden steeds minder bankkrediet aan, terwijl schuldbewijzen van niet-financiële instellingen in belang groeien. Ook dit is een voorbeeld van desintermediatie. De beweging in de Europese bancaire sector is nog maar net begonnen. Hopelijk niet alleen met concentratie, maar vooral met innovatie. Anders krijgt het steeds minder zin om nog naar de bank te gaan

1 ECB, *Possible effects of emu on the eu banking systems in the medium to long term*, februari 1999. Een beknopte versie van dit rapport is *Het bankwezen in het eurogebied: structurele kenmerken en tendensen*, *ECB Maandbericht*, april 1999, blz. 43-56.

Copyright © 1999 - 2003 Economisch Statistische Berichten (www.economie.nl)